

POETRY TEACHING IN TURKISH EDUCATION**Mustafa Said KIYMAZ**

Assistant Proffessor of Adıyaman University Education Faculty Turkish and Social Sciences Education Department
Adıyaman-Turkey mkiymaz@adiyaman.edu.tr

Abstract: Poetry's place in literary genres is special. When human beings express their feelings, they often benefit from poetic power. The basic function of poetry is to convey the new dreams to those who read it, to grasp the strength of the language. The standard measure attracts children. Most children are known to be more vulnerable than adults. This is also the case for aesthetic issues. Children's favorite texts appealing to their tastes will no doubt be spoken to their souls. Another point that needs to be considered in this sense is visuality. It is acknowledged that pictures prepared for texts designed for children today require a specialist and artist sensitivity. It should be noted that the selected poems are supported by paintings that are artistically strong, original and enrich the child's connotation.

Keywords: Poetry, Turkish education, nursery rhyme.

TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE ŞİİR ÖĞRETİMİ**Mustafa Said KIYMAZ**

Adıyaman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü Adıyaman-
Türkiye mkiymaz@adiyaman.edu.tr

Özet: Şiirin edebi türler içindeki yeri kendine mahsustur. İnsanoğlu duygularını dile getirirken çoğu kez şiirin gücünden yararlanmıştır. Şiirin temel işlevleri okuyanların yeni hayallere ulaştırmak, dilin gücünü sezdirmektir. Şiirdeki ölçü, çocukları kendine çekmektedir. Çocukların çoğu açıdan yetişkinlerden daha hassas olduğu bilinmektedir. Estetik konular açısından da bu durum aynıdır. Çocuklar tarafından beğenilen, onların zevklerine seslenen metinler şüphe yok ki ruhlarına da seslenecektir. Bu anlamda üzerinde durulması gereken bir başka nokta ise görselliktir. Günümüzde çocuklar için tasarlanan metinler için hazırlanan resimlerin ayrı bir uzmanlık ve sanatçı duyarlılığı gerektirdiği kabul görmektedir. Seçilen şiirlerin, sanatsal açıdan güçlü, özgün ve çocuğun çağrışım dünyasını zenginleştiren resimlerle desteklenmiş olmasına dikkat edilmelidir.

Anahtar Sözcükler: Şiir, Türkçe eğitimi, çocuk şiiri.

1. GİRİŞ

Edebî türler içinde şiirin kendine özel bir yeri vardır. Geçmiş zamanlardan günümüze uzanan çizgide şiir, sözü estetik ve kalıcı bir şekilde söylemenin en etkili yolu olarak yerini korumaktadır. Şiirin kullanıldığı durumlar çoğunlukla duygular ile ilgilidir. Coşkulu bir şekilde hissedilen duygular, şairler tarafından mısralara dökülmekte ve okuyanlar tarafından bu duygu yoğunluğu hissedilmektedir.

Okurun, duygu ve düşünce evrenine yeni anlamlar katmak; onları dilin özgün anlam yaratma gücüyle buluşturmak şiirin temel işlevlerindendir. Bu temel işlev, dilin; imge, tasarım ve benzetme olanaklarının kişiyi etkileyen biçimde söze dönüştürülmesiyle gerçekleştirilir (Sever, 2013: 146).

Şiir; hayal gücü, duygusallık, uyum ve ölçü gibi kendine özgü anlatım özellikleri olan bir edebiyat türüdür. Çocuğa anadilini sevdirmeye ve onun zenginliklerini tanıtmaya, duygu, düşünce ve izlenimlerin nasıl etkili bir şekilde anlatılabileceğini öğretmede de şiirlerin önemli bir yeri olduğu kabul edilmektedir (Akbayır, 2010: 33).

Şiirdeki vezin, çocukların aradıkları ahenk duygusunu sağlamaktadır. Değişik sözcük oyunları, iç ve dış uyaklar, ses tekrarları ritim duygularını besler. Ayrıca çocukların hayal dünyasının benzerini şiirlerde bulmak mümkündür. Bilindiği gibi çocuklar, hayal güçlerinin canlılığı sayesinde, en basit şeylerde bile bir güzellik, bir yenilik, zevk ve heyecan duyulacak bir yön bulurlar: Bir çiçeğin açması, ışık-gölge oyunları gibi (Tuncer, 2000: 107).

Çocukların şiirsel metinlere ilgisi erken yaşlarda başlar. Ninniler ve masallar çocuğun bu alanda karşılaştığı ilk örneklerdir. Söz konusu metinler, taşıdıkları ses benzerlikleri ve ritmik söyleyişler bakımından çocuk ruhuna yakındır. Ninniler hem melodi hem de ritim ve ses değeri taşır. Söz ve melodi çocukta müzik ihtiyacını karşılar (Şimşek, 2007: 121).

Geleneksel kültürde şiir öğretimi, özel bir çaba olmaksızın ailede başlamaktadır. Toplumun her alanını etkileyen küreselleşmenin bir cephesi de çocukların yetiştirilmesi ile ilgilidir. Günümüzde masal anlatıcı ninneler yerini televizyon kanallarına bırakmıştır. Yine ninni söyleyen anneler azalmış buna karşılık çocukların bilgisayar ve internetle bağları kuvvetlenmiştir.

2. ÇOCUK EDEBİYATINDA ŞİİRİN YERİ

Sözü manzum bir şekilde söylemek Türk kültürünün varlığı ile koşut bir tarihe sahiptir. Göçebe kültürün hâkim olduğu zamanlarda ozanlar, toplumun duyduğu, hissettiği ve hatta dile getirmekten çekindiği birçok konuyu kopuz adlı çalgı eşliğinde şiir formunda dile getirmişlerdir.

Osmanlı Devleti'nin hüküm sürdüğü zaman diliminde iki şair ve bunlara ait iki manzum eser dikkati çekmektedir. Öğretici özellik gösteren ve nasihatname niteliğindeki bu iki eserin ilki Nabi'ye ait olan *Hayriyye*; ikincisi ise Sümbülzade Vehbi'ye ait olan *Lütfiyye* adlı eserlerdir. Çocuk edebiyatında şiir bahsi incelenirken kaynaklar, bu iki esere mutlaka temas ederler. Doğrudan çocuklar için yazılmasa dahi bu iki eser benzer konuları ele alması ve çocuğu odak olarak düşünmesi açısından önemlidir. Güzel ahlakın önemi, ibadetleri yerine getirmenin lüzumu ve büyüklere saygı duyulması gibi temel başlıklar altında toplanabilecek bir konu dağılımına sahip bu iki eser arasında yaklaşık yüz yıl vardır.

Tanzimat Edebiyatı devrinde çeviri çalışmaları hız kazanmıştır. Bu dönemde Şinasi tarafından yapılan La Fontaine çevirileri dikkat çekmektedir. La Fontaine'den uyarlamalar da yapan Şinasi'nin eseri olan *Eşek ile Tilki* Türk edebiyatındaki ilk fabl örneği sayılmaktadır. Genellikle hayvanların konuştuğu, kısa, ders verici metinler halinde yazılan fabllar, daha sonraları Orhan Veli Kanık, Sabahattin Eyuboğlu gibi birçok şair tarafından Türkçeye aktarılmaya devam etmiştir.

Türkiye'de modern anlamda çocuk şiirinin ortaya çıkışı ile ilgili olarak anılması gereken ilk kişi Satı Bey'dir. Devrin Darülmuallimin müdürü olan Satı Bey, çocukların seviyesine uygun ve edebî değer taşıyan şiirin eksikliğini hissetmiştir. Bu anlamda şairlere çağrı yapmış ve onları çocuk şiiri yazmaları konusunda isteklendirmiştir. Bu çağrıya uyan üç şair, günümüzde çocuk şiirinin Türkiye'deki öncüleri olarak anılmaktadırlar.

İbrahim Alaaddin Gövsa, *Çocuk Şiirleri* adlı kitabıyla, doğrudan çocuklar için yazılan ilk şiir kitabının sahibidir. 1911'de yayımladığı eserinde anne sevgisi, vatan aşkı gibi konuları işlemiştir. Bir öğretmen olarak çocuklara öğüt vermekten de geri durmamıştır.

Ali Ulvi Elöve, *Çocuklarımıza Neşideler* adlı eseriyle dönemin bir başka öncüsüdür. 1912'de yayımlanan eserin önsözünde Satı Bey'in çocuk şiiri ile ilgili düşünceleri yer almaktadır. Bir bölümü çeviri, bir bölümü de uyarlama olan şiirler Aile, Mektep, Vatan gibi başlıklar altında toplanmışlardır.

Tevfik Fikret, *Şermin* adlı eseriyle günümüzde dahi okunmaktadır. Tevfik Fikret'in diğer iki şairden farkı, öğreticiliği kısmen terk etmesidir. Çocukların anlayabileceği mecaz ifadeler, benzetmeler ve dil kullanımı, Tevfik Fikret'i çocuk şiiri alanında özel bir yere taşımıştır. 1914'te yayımlanan bu şiir kitabı, şairin hece ölçüsü ile yazdığı tek eseridir. İsmi şairin yeğeni olan Şermin adlı küçük kızdan alan kitapta "Marangoz" "Umacı", "Ezan", "Papatya", başlıklı şiirler vardır. Bu eser 100 Temel Eser Listesi'ne de girmiştir.

Bu dönemde ismi anılması gereken bir önemli isim de Ziya Gökalp'tir. *Kızıl Elma* (1915), *Yeni Hayat* (1918) ve *Altın Işık* (1923) adlı eserleri, çocuklara milli ve ahlaki değerleri kazandırmayı amaçlayan eserlerdir. Özellikle "Ala Geyik" şiiri günümüzde bile güncelliğini korumaktadır.

Cumhuriyet'in ilan edilmesiyle başlayan tarihi dönemde şairler, yeni rejimi ve onun medeniyet anlayışını yeni nesillere kazandırmak için şiirin gücünden yararlanmayı düşünmüşlerdir. Milli Edebiyat Döneminden başlamak üzere Faruk Nafiz Çamlıbel, Orhan Seyfi Orhon, Hasan Ali Yücel, Halide Nusret Zorlutuna gibi isimlerin çocuk şiiri denemelerine giriştikleri görülmektedir.

Garip Akımının temsilcileri olan Orhan Veli Kanık, Oktay Rifat Horozcu ve Melih Cevdet Anday'ın kimi şiirleri de çocuklar için yazılmamış olsalar dahi çocuk duyarlılığını yansıtan şiirler olarak çocuklara okutulabilir.

Çocuk edebiyatı, yetişkinler edebiyatından daha büyük ustalık ve titizlik gerektirir. Çocuk kitabı yazarlığı, çocuklar için yazma bilinci olan yazarın başarabileceği ve yetişkin edebiyatı yazarlığından farklı bir yazarlık biçimidir. Edebiyatın seçme, yer değiştirme ve yeniden yapma ilkeleri çocuklar için yapılacak edebiyat için de geçerli ve gereklidir. Bu edebiyatı yetişkin edebiyatından ayıran diğer iki yön ise çocuk bakışı ve çocuğa göre oluşudur (Şirin, Tarihsiz: 41).

Büyüklerle özgü şiirlerde aranan özellikler çocuk şiirlerinde de aranması gereken niteliklerdir. Çocukların okuyabileceği şiirler fazla soyutlanmamalı, simgelere boğulmamalıdır. Konular çocuğun yaşamına, gelişim çağına, iç ve dış dünyasına uygun seçilmelidir (Sarıyüce, 2012: 208).

4. DİL ÖĞRETİMİ İLE ŞİİR ÖĞRETİMİ ARASINDAKİ İLİŞKİ

Öğreticiliğin edebiyatla, özellikle çocuk edebiyatıyla bir arada bulunmaması gerektiğine dair görüşler yaygındır. Şirin ve Sever gibi araştırmacılar bu konu üzerinde ısrarla durmaktadırlar. Bu görüşler büyük ölçüde doğru olmakla birlikte, dünyayı tanıma ve çevrelerini anlamlandırma çağlarında olan çocukların bilmedikleri konuları öğrenmelerinde çocuk edebiyatı pekâlâ bir araç olarak düşünülebilir.

Şiir öğretimi öncesinde bir basamak olması düşüncesiyle bilmecelerden yararlanmak mümkündür. Sözlü kültüre ait olan ve Türkçenin tarihi seyri içinde berraklaşarak estetik bir duyarlılığın yansımaları olarak beliren bilmeceler, söz oyunları ile bir nesne ya da kavramı tarif eder. Kaşgarlı Mahmud'un ölümsüz eseri Divânü Lügât'it-Türk'te

ilk örneklerine rastlanan bilmece, zengin halk kültürünün bir göstergesidir. Eğlendirme ve düşündürmeyi bir arada sunan bilmece, dilin derin yapısını sezdirir.

Şiir öğretiminde müziğin gücünden de faydalanmak kolaylaştırıcı bir işlev olacaktır. Halk şiirleri arasında türküler olarak söylenenler de vardır. Bu anlamda düşünülmesi gereken örnekler arasında şiir olarak yazılan; fakat sonradan bestelenen şarkılar da bulunmaktadır. Bu örneklerdeki söz ve ezgi uyumu şiir öğretimine zemin hazırlayacaktır.

Daha küçük yaşlardan başlayarak çocuklara şiir dinleme, şiir okuma ve şiir üzerinde tartışma alışkanlıklarının kazandırılması yerinde olur. Böyle bir alışkanlık kazanan çocuk çok erken yaşta ulusal ve evrensel kültürün edebî ve estetik değerlerinden önemli bir bölümünü tanıma imkânı bulur; kişinin hayal ufkunu genişletici, yaratıcı gücünü artırıcı, dil varlığını zenginleştirici bir âleme adımını atmış olur (Oğuzkan, 2000: 109).

Çocuklara şiiri sevdirmek için, okul çağının ilk yıllarından başlanarak seçme şiirler defteri tutturulabilir. Şiir kasetleri ve CD'leri dinletilebilir. Şiir klipleri izlettirebilir. Şiir koroları oluşturulabilir. Çocukların şiir korolarında görev almaları sağlanabilir. Birkaç kelimeden yola çıkarak şiir yazmaları ya da bir şiirin sözcüklerini değiştirerek yeni bir şiir elde etmeleri istenebilir (Şimşek, 2005: 221).

Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda her sınıf düzeyinde 8 temanın verilmesi istenmektedir. 3 tema, zorunlu tema olarak değerlendirilmiş ve tüm kitaplarda bulunması istenmiştir. Bunun haricinde kalan temalar ise kitap yazarlarının isteği doğrultusunda şekillenebilecektir. Şiire hemen hemen tüm temalarda yer vermek mümkündür; çünkü her konuda yazılmış bir şiir bulmak mümkündür. Şiir öğretimi ile ilgili olarak Milli Kültürümüz, Okuma Kültürü, Duygular, Sanat ve Çocuk Dünyası temaları daha geniş imkânlar sunmaktadır.

Çocukluk çağlarında kazandırılması gereken becerilerden biri çocuğa topluluk önünde konuşma cesareti vermektir. Yetişkin zamanlarında çevresiyle ve toplumla sağlıklı bir iletişim kurabilmenin yolu olası kaygı ve korkuları küçük yaşlarda gidermektir. Topluluk önünde konuşma ve şiir okuma arasında bağlantı kurmak mümkündür. Sınıfın önünde şiir okumak, topluluk önünde konuşma pratiklerinin ilkidir. Bu anlamda özellikle ses benzerlikleriyle bezeli, estetik açıdan güçlü şiirlerin ezberletilmesi ve bir dinleyici kitlesinin önünde okutulması hem şiire karşı bir ilgi uyanmasını sağlayacak hem de çocuklarda özgüveni geliştirecektir.

Öğrencilerin dil gelişimine (doğru telaffuz, akıcılık, sesleri ayırt etme vb.) katkıda bulunan tekerlemelerin ilk okuma yazma öğretiminde kullanılması önerilmektedir. Okumayı geliştirmeye yönelik tekerleme, sayıma, ninni, bilmece ve maniler sıklıkla kullanılmalıdır (MEB, 2017: 17).

Şiir ezberletme okullarda sıklıkla başvurulan bir etkinliktir. Öğrencilerin Türkçeyi doğru ve eksiksiz bir şekilde telaffuz etmesine yardımcı olan ezberleme faaliyetleri genellikle belirli gün ve haftalardaki etkinliklerde yapılmaktadır. Çocukluk çağlarındaki hızlı gelişim ezber kabiliyetinde de kendini göstermektedir. Özellikle kafiyeli şiirler çocuklar tarafından daha kolay ezberlenmeye müsaittir. Öğretmenlerin şiir ezberleme faaliyetlerinde takındıkları tutum öğrenci açısından çok önemlidir.

Ezberleme asla bir başarı ölçüsü olarak değerlendirilmemelidir. Şiir okuma-ezberleme etkinlikleri zevkli bir uğraş olarak düşünülmelidir. Ezbere şiir okuma esnasında öğretmenlerin sert ve buyurgan bir yol tutmaları çocuklarda şiir okumaya karşı bir engel oluşturabilir (Akbayır, 2010: 38).

Hayalle iç içe olan şiir, öncelikle soyut kavramları (sevgi, dostluk, iyilik) ele almakla birlikte yeri geldikçe çocuğun çevresinde yer alan tanıdık nesneleri de konu alabilmektedir. Bu duruma örnek olarak Fazıl Hüsni Dağlarca'nın *Bitkiler Okulu* adlı eseri verilebilir. Söz konusu eserde dereotu, maydanoz, havuç, lahan gibi çeşitli bitkiler konuşturulmakta ve dolaylı yoldan bu bitkilerin özellikleri çocuk okurlar tarafından öğrenilmektedir.

5. ÇOCUK ŞİİRİ İLE ÇOCUĞU KONU ALAN ŞİİRLERİN AYIRIMI

Kitapçılarda ve yayıncılarda çocuk şiiri ile ilgili bir araştırma yapıldığında değişik yazarlar tarafından derlenen birçok çocuk şiiri seçkisine rastlamak mümkündür. Çocukları şiirle buluşturma adına bu seçkilerin yeri önemlidir; fakat gerek anne babaların gerekse de öğretmenlerin, bu eserlerde yer alan tüm şiirlerin çocuk şiiri olmayabileceğini hesaba katması gerekir.

Çocukların okuması amacıyla kaleme alınan şiirlere çocuk şiiri denilmektedir. Şairlerin kendi çocukluklarını anlattığı, küçük yaşlarına duydukları özlemi dile getirdikleri ya da çocukluk kavramını anlatan şiirlerin çocuk şiiri sayılması ve derlemelere alınması yanlış olacaktır.

Çocuk şiiri bir has şiirdir. Çocuğu ilgilendirir. Güzel bir şiiri okuyan çocuk, kuşların, kelebeklerin uçtuğu çiçekli bir bahçeye girmiş gibi olur. Bir daha, bir daha okumak ister. Şiirin salt çocuklar için yazılmış olması, çocuk şiirini kısaltmaz, daraltmaz, yoksunlaştırmaz (Sarıyüce, 2012: 208).

Çocuk şiiri üzerine akademik araştırma yapan araştırmacıların üzerinde durduğu ve konuyla ilişkili olan bir başka husus ise bazı şiirlerin estetik değerden yoksun olmasına rağmen çocuk şiiri olarak değer bulmasıdır. Araştırmacılara göre bu durum yanlıştır. Çocuklara edebî bir haz vermekten uzak, sadece belli kavram ve öğretileri aşılama amaçlayan ya da belirli gün ve haftalarda okunmak üzere kaleme alınan şiirleri manzume

olarak değerlendirmek daha doğru olacaktır. Bu bakış açısına göre Cumhuriyet'in ilk yıllarında, çoğu öğretmen kökenli şairler tarafından kaleme alınan çoğu eser bu kapsama girmektedir.

Şimşek (2005: 222) ilgili araştırmasında özellikle öğretmen kökenli bazı şairleri eleştirmektedir. Ona göre, kimi isimler sadece belirli gün ve haftalar şairi olarak anılmayı hak etmişlerdir. Kızılay, Trafik, İnsan Hakları, Tutumluluk, Veremle Savaş gibi hafta ve günler için hazırlanan kutlama programlarında şiirin ifade imkânlarından yararlanma düşüncesiyle bu doğrultuda manzumeler kaleme alan bu şairlerin şiirleri, buyurgan bir tavra sahip oldukları için eğitici-öğretici olma kaygısıyla bir ihtiyacı karşılamak üzere yazılmışlardır. Bu sebeple, söz konusu manzumelerin estetik zevk uyandırmayı başaramayan son derece sığ, somut metinler oldukları ve ısmarlama şiir izlenimi bıraktıkları rahatlıkla söylenebilir.

Çocuk şiiri yazan şairden beklenen, çocuklaşmadan ve çocukça konuşmaya özenmeden şiir yazmasıdır. Çocuğa yaklaşmak için çocuklaşmaya ihtiyaç yoktur. Bu, kimi aile büyüklerinin çocuklarla iletişim kurarken “agu, bugu, atta, mama” gibi uyduruk sözcükler kullanması kadar tuhaf ve anlamsızdır (Şimşek, 2005: 220).

Didaktik amaç taşıyan her şiire kötü şiir denmesi mümkün değildir. Didaktizm yalnız çocuk edebiyatında değil, bütün yazınsal türlerde dışlanmaktadır. Aslında dışlanan çığırkan, anlatımı sekteye uğratan ve bilmişlik kokan anlatılardır. Bütün yazınsal türlerde iyi sindirilmiş, kumaşın dokusuna iyi uydurulmuş bir didaktizm vardır. Her roman, her öykü, her şiir okuyucusuna birtakım değerler katar, yüksek sesli olmayan bilgiler öğretir (Sarıyüce, 2012: 209).

Günümüzde ise araştırmacılar tarafından çocukları hedef kitle olarak düşünen bazı seçkiler yayımlanmaktadır. Bu seçkiler tamamen derleyen tercihlerine göre şekillenmektedir. Yukarıda bahsedilen ayrımlar, bu seçkiler için de geçerlidir. Fikir vermesi açısından bazı antolojiler hakkında kısa bilgiler verilmiştir.

İlk baskısı 1968’de yapılan ve son olarak 2017’de basılan *Türk Yazınından Seçilmiş Çocuklar İçin Şiirler* adlı eserinde Memet Fuat, çocuk şiir ilişkisine farklı bir pencereden bakmıştır. Çocuk edebiyatı yapıtı olarak yazılmayıp zaman içinde çocuklar tarafından yoğun olarak okunarak çocuk kitabı niteliği kazanan eserleri örnek olarak veren Fuat, kitabına yetişkinler için yazılmış şiirlerden seçtiklerini almıştır.

Yukarıda bahsedilen bu seçki, ikinci kademedan başlayarak çocuklara okutulabilir. Genel kabule göre çocuk edebiyatının amacı, geleceğin okurlarını, edebiyatseverlerini yetiştirmektir. Bu anlamda söz konusu eser, çocuk edebiyatı ile yetişkin edebiyatı arasında bir köprü işlevi görebilir. Yukarıda alıntılanan metnin devamında Fuat, bu kitaptaki şiirlerin sınıfta ya da okul toplantılarında okunurken ders kitaplarındaki manzumeler gibi okunmamasını istemektedir. Tıpkı konuşur gibi, acele etmeden, bağırmadan, tane tane, özentisiz, yapmacıksız, düpedüz konuşur gibi okunmaları gerektiğini vurgulamaktadır.

Yunus Bekir Yurdakul imzalı *Kanatlı Sözler Bahçesi* adlı seçki, anılması gereken bir diğer derlemedir. 128 şairden 144 şiire yer verilen bu seçkinin ortaya konma gerekçesini Yurdakul (2015: 5) şu sözlerle açıklamaktadır: “Şiirin en çok size yakıştığını, sizin de şiirlerle başka bir güzel olduğunuzu bilmenin heyecanıyla çıktım yola. Bu güldestenin bu ‘kanatlı sözler’ bahçesinin kısacık öyküsü budur işte. Günün belli saatlerini orada geçirmenizi, yaşam boyu şiirsiz kalmamanızı dilerim.”

Ahmet Hamdi Tanpınar’dan başlayıp doğum tarihlerine göre sıralanarak, günümüz sanatçılarına kadar uzanan geniş bir derleme olan *Kanatlı Sözler Bahçesi*, hem doğrudan çocuklar için yazılan hem de yetişkinler için yazıldığı halde çocuklara da hitap ettiği düşünülen şiirlerden oluşmaktadır.

Şükrü Elçin tarafından hazırlanan *Çocuklarımıza Şiirler* adlı antoloji Kültür Bakanlığı tarafından yayımlanmıştır. Devrin Kültür Bakanı Tefik Koraltan’ın bir yazısı ile başlayan antolojinin oluşturulma amacını Elçin (1980: 7) şu şekilde ifade etmektedir:

İlk ve ortaokul Türkçe kitaplarına örnek olarak alınan şiirlerin milli kültürümüzün tarihi akışı içinde gelişmiş dile ve belli bir edebî seviyeye dayanması icap eder. Oysa ilkökul Alfabe, Türkçe ve Hayat Bilgisi kitapları ile ortaokullar için hazırlanmış eserler ve bunlara yardımcı ansiklopediler gözden geçirilecek olursa seçilmiş metinlerden pek çoğunun yukarıda belirtilen iki temel fıkirden mahrum olduğu görülür. İşte, güzeli ve faydalıyı imkân nispetinde bir arada düşünerek tertip ettiğimiz bu antoloji ile çocuklarımızın dil, zevk ve milli terbiyelerine yardımcı olmak istedik.

Alıntılanan bölümden de anlaşılacağı üzere bu antoloji de kendine göre bir ihtiyacı karşılamak ve bir boşluğu doldurmak iddiasındadır. 43. Hükümet Döneminde yayımlanan bu antolojide milli duyguları yücelten şiirlerin çokluğu dikkat çekicidir. Kitapta önce İstiklal Marşı’na yer verilmiştir. Ali Ulvi Elöve, Tefik Fikret, Fazıl Hüsni Dağlarca gibi çocuk şairlerinin yanında Mehmet Akif Ersoy, Yahya Kemal Beyatlı, Zeki Ömer Defne gibi şairlerin çocuk seviyesine uygun olduğu düşünülen şiirlerine yer verilmiştir.

Görüldüğü gibi antolojiler, onları oluşturan kişilerin düşünce dünyalarından ve dünyaya bakış açılarından bağımsız değildirler. Buna benzer antolojilerin faydası, tek tek araştırması zaman alabilecek olan ortak konuya sahip şiirleri bir arada barındırmasıdır. Yukarıda yer verilen kitaplar ile ilgili son karar öğrenciyi en iyi bilen kişi yani öğretmen tarafından verilmelidir. Sınıfın sosyo-ekonomik durumu ve başarı düzeyi, tavsiye edilecek ya da okutulacak eserlerin seçimini doğrudan etkileyecektir.

6. ŞİİR ÖĞRETİMİNİN ÖNEMİ

Bir toplumda okuma alışkanlığının olmamasının ve okuma kültürünün yerleşmemesinin şüphesiz birçok nedeni vardır. Bu nedenlerden biri, diğer nedenlere göre daha bir önceliğe sahiptir. O da çocuk ve genç insanlar için yazılan ve üretilen okuma metin ve kitaplarının “görelilik ilkesi”ne dikkat edilerek yazılmamış ya üretilmemiş olmasıdır (Gültekin, 2011: 56). Çocuk şiirleri için de aynı tespiti yapmak mümkündür. Yazılan her manzum metin şiir olmadığı gibi çocuk konulu her şiiri de çocuk şiiri olarak değerlendirmek mümkün değildir. Öğreticiler, bu konuda kötü metinlerin öğrenciye ulaşmasını engelleyici; iyi metinlerin okunmasına ise aracı olmakla sorumludurlar.

Türkçe Dersi Öğretim Programı, Öğretim Programının Temel Felsefesi başlığı altında, “merak”, “iyi”, “doğru”, ve “güzel” kavramları üzerinde durmaktadır. Her öğrenmenin öteden beri merakla başladığı belirtilmiş ve netice olarak iyiye, doğruya ve güzele varmayı amaçlamanın nitelikli ve hedefi hayata dönük bir eğitimin hedefi olması gerektiği güçlü bir şekilde vurgulanmaktadır. Bu çerçevede, öğrencisini; karakter, huy, ilgi ve çevre gibi değişkenler açısından tanıyan ve değerlendiren öğretmen onu güdüleyen ve merak duygusunu kamçılayan metinleri seçmekte zorluk çekmeyecektir.

Çocukların çoğu açıdan yetişkinlerden daha hassas olduğu bilinmektedir. Estetik konular açısından da bu durum aynıdır. Çocuklar tarafından beğenilen, onların zevklerine seslenen metinler şüphe yok ki ruhlarına da seslenecektir. Bu anlamda üzerinde durulması gereken bir başka nokta ise görselliktir. Günümüzde çocuklar için tasarlanan metinler için hazırlanan resimlerin ayrı bir uzmanlık ve sanatçı duyarlılığı gerektirdiği kabul görmektedir. Seçilen şiirlerin, sanatsal açıdan güçlü, özgün ve çocuğun çağrışım dünyasını zenginleştiren resimlerle desteklenmiş olmasına dikkat edilmelidir. Batı’da kurumsallaşan bir anlayışla her yıl çeşitli çocuk edebiyatı ödülleri dağıtılmakta (Hans Christian Andersen Ödülü, İskandinav Çocuk ve Genç Edebiyatı Ödülü, Astrid Lindgren Anma Ödülü) ve çocuk kitaplarını resimleyen sanatçılar da ayrıca ödüllendirilmektedir. Türkiye’de de bu anlamda Çocuk Vakfı ve Gülten Dayıoğlu Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Vakfı gibi kuruluşlar çeşitli çalışmalar yürütmektedir.

Okuma alışkanlığı üzerine yapılan değerlendirmelerde genellikle kitap, dergi, gazete gibi unsurlar söz konusu edilmektedir. Şiir okuma alışkanlığına özel olarak değinilmemektedir. Hâlbuki toplumda saygının ve sevginin esas alındığı bir düzenin kurulmasında ve ince ruhlu insanların yetişmesinde şiirin tartışılmaz bir yeri vardır. Sadece bilgi yönünden donanımlı bireylerle kültürde ilerleme sağlanması mümkün değildir.

Türkçe derslerinin amacı, öğrencilere dil bilinci ve estetik duygusunu kazandırmaktır. Bunu sağlamanın yolu da onlara seviyelerine uygun şekilde konuşmalar ve seslendirmeler yapma fırsatı sağlamakla mümkün olacaktır. Kişinin kendini ifade etme becerisi ile düşünme becerisi arasında doğrudan bir ilişki olduğu göz önüne alındığı zaman, nitelikli bir kelime hazinesine sahip olmanın önemi kendiliğinden ortaya çıkacaktır. Kelime hazinesini zenginleştirmenin yolu ise doğrudan doğruya edebiyattan geçer. Edebî metinler, hem dilleri geleceğe taşımakta hem de okuyanlara dilin imkânlarından yararlanma fırsatı sunmaktadır. Şiirin yeri bu edebî türler arasında ayrıdır. Doğrudan insan hayatına dokunan duygular işe koşularak kaleme alınan bu metinler, kişilere kelimeler ve kavramlar hakkında uzun uzun düşünme fırsatı sunar. İşte bu noktada şiir öğretiminin niçin ilk sınıflardan itibaren yapılması gerektiği ortaya çıkmaktadır.

Türkçenin zenginliği, imkânları, ulaştığı sınırlar Türkçe şiirlerle anlaşılabilir. Şiir öğretimi bir kültür öğretimidir. Kendi kültürünün zenginliğinin farkına varan öğrencinin evrenseli tanınması ve diğer kültürlerle saygı duyması daha kolay olacaktır.

KAYNAKLAR

- [1] Akbayır, Sıddık (2010). **Çocuğum Neyi Okumalı?** Ankara: Pegem Akademi.
- [2] Aksan, Doğan (2004). **Cumhuriyet Döneminden Bugüne Örneklerle Şiir Çözümlemeleri**. Ankara: Bilgi.
- [3] Dağlarca, Fazıl Hüsnü. (2012). **Bitkiler Okulu**. İstanbul: YKY.
- [4] Efe, Ahmet (2012). Masal Bahçesi. **Diyanet Çocuk Dergisi**. Sayı: 336.
- [5] Fuat, Memed (2017). **Türk Yazınından Seçilmiş Çocuklar İçin Şiirler**. İstanbul: YKY.
- [6] Gültekin, Ali (2011). **Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Yazıları**. İstanbul: Erdem.
- [7] MEB (2017). **Türkçe Dersi Öğretim Programı** (İlkokul ve Ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar)
- [8] <http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=222> adresinden 10.10.2017 tarihinde erişilmiştir.
- [9] Oğuzkan, A. Ferhan (2000). Çocuk Şiirlerinde Ne Gibi Özelliklerin Bulunması Gerekir?. **99 Soruda Çocuk Edebiyatı** (İçinde) (Editör: Mustafa Ruhi Şirin). İstanbul: Çocuk Vakfı.
- [10] Sarıyüce, Hasan Latif (2012), **Türk Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Ansiklopedisi-1**, İstanbul: Nar.
- [11] Sarıyüce, Hasan Latif (2012), **Türk Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Ansiklopedisi-2**, İstanbul: Nar
- [12] Sever, Sedat (2013), **Çocuk Edebiyatı ve Okuma Kültürü**, Ankara: Tudem.
- [13] Şimşek, Tacettin (2005). Çocuk Şiirinde Öncü Bir Duyarlık: Dağlarca, **Hece Dergisi Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı** (içinde) Ankara: Hece.

- [14] Şimşek, Tacettin (2005). Çocuk Şiirleri, **Hece Dergisi Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı** (içinde) Ankara: Hece.
- [15] Şimşek, Tacettin (2007). **Çocuk Edebiyatı**. Konya: Suna Yayınları.
- [16] Şirin, Mustafa Ruhi (2007), **Çocuk Edebiyatına Eleştirel Bir Bakış**, Ankara: Kök.
- [17] Şirin, Mustafa Ruhi (Tarihsiz), **Çocuk Edebiyatı Kültürü**, Ankara: Kök.
- [18] Tuncer, Nilüfer (2000). Şiirin Çocuklara Yakın Gelmesinin Nedenlerini Kısaca Açıklar mısınız?. **99 Soruda Çocuk Edebiyatı** (İçinde) (Editör: Mustafa Ruhi Şirin). İstanbul: Çocuk Vakfı.
- [19] Yalçın Alemdar; Gıyasettin Aytaş (2012), **Çocuk Edebiyatı**, Ankara: Akçağ.
- [20] Yazgan, Bestami (2015), **Uçtu Uçtu Şiir Uçtu**, İstanbul: Nar.
- [21] Yurdakul, Bekir Onur (2015), **Kanathı Sözler Bahçesi**, İstanbul: Mavibulut.